

Sortsforsøg med ribs

Ved I. GROVEN

694. beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur

I nærværende beretning meddeles resultater af forsøg med ribssorter udført ved Hornum og Spangsbjerg i årene 1956-63. Undersøgelser af sorternes konserveringsegenskaber er udført ved Laboratoriet for industriel udnyttelse af frugt og grønsager, Danmarks tekniske Højskole.

Forstanderne ved Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur

I 1956 begyndtes ved Hornum (let sandjord) og Spangsbjerg (god sandmuldet jord) sortsforsøg med ribs omfattende 7 sorter, der for en dels vedkommende blev hjemtaget fra udlandet og opformeret ved Hornum.

Forsøgene blev plantet i efteråret 1956 med afstanden 2.0 m mellem rækkerne og 1.5 m mellem planterne i rækken. Der blev anvendt 8 planter pr. parcel og 3 gentagelser ved hvert forsøgssted. Ved begge forsøgssteder blev der plantet på god, næringsrig jord, og gødningstilførslen er gennem årene afpasset efter forholdene. Ved Hornum er der årligt tilført 400 kg svovlsur ammoniak, 400 kg superfosfat og 400 kg svovlsur kaligødning. Ved Spangsbjerg er der brugt 6-800 kg Nitrophoska eller Hoechst samt op til 1000 kg kalksalpeter årligt.

Jordbehandling og renholdelse er foretaget som i god praksis. Ved sygdomsbekæmpelse er der specielt taget hensyn til skive-svampen (*Gloeosporium ribis*), der har været særdeles ondartet i enkelte sorter.

Udbytte

Som det fremgår af udbytteresultaterne, tabel 1, er der en særdeles fin overensstemmelse mellem sorternes ydeevne ved de to forsøgssteder. I gennemsnit har Rondon givet det største udbytte ved både Hornum og Spangsbjerg efterfulgt af Rød Spansk og Laxtons nr. 1. Det mindste udbytte er ved begge forsøgssteder

Tabel 1. Sortsforsøg med ribs. Udbytte kg/100 m²

	Hornum							Spangsbjerg							Begge steder
	1958	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	1958	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	gens.
1. Random.....	14.0	206.0	269.4	169.2	197.6	266.9	187.2	5.4	121.5	248.2	255.9	193.1	107.8	164.8	176.0
2. Rød Spansk.....	6.2	210.6	215.0	154.6	159.9	330.6	179.5	2.3	58.3	188.3	299.9	141.5	93.6	138.1	158.8
3. Laxtons nr. 1.....	36.4	212.3	178.8	115.3	92.3	151.6	131.1	20.2	125.8	226.2	258.2	100.8	20.1	146.2	138.7
4. Loppersummer.....	35.6	199.1	169.3	109.5	111.2	155.9	130.1	8.6	123.5	213.0	228.2	124.0	21.9	139.5	134.8
5. Jonkher van Tets.....	10.2	139.6	169.8	132.5	119.0	142.4	118.9	1.7	84.4	198.3	230.6	97.4	18.0	122.5	120.7
6. Fays Prolific.....	11.1	135.0	136.3	59.7	95.3	132.4	95.0	4.2	73.9	163.6	123.9	95.3	18.6	92.2	93.6
7. Laxtons Perfection....	17.3	112.7	121.6	57.0	70.7	148.7	88.0	11.2	56.8	91.8	161.8	83.1	14.8	80.9	84.5

Tabel 2. Sortsforsøg med ribs. Bærstørrelse g/100 bær

	Hornum							Spangsbjerg							Begge steder
	1958	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	1958	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	gens.
1. Random.....	62	65	69	56	58	56	61	69	53	78	69	57	46	62	62
2. Rød Spansk.....	65	83	67	52	61	62	65	70	59	80	49	63	54	63	64
3. Laxtons nr. 1.....	63	77	80	60	64	43	65	64	48	64	63	48	41	55	60
4. Loppersummer.....	58	58	64	48	54	59	57	64	38	63	47	37	32	47	52
5. Jonkher van Tets.....	68	82	76	77	75	55	72	66	60	69	82	—	62	68	70
6. Fays Prolific.....	63	63	74	60	62	52	62	65	54	64	78	60	53	62	62
7. Laxtons Perfection....	72	73	75	71	76	45	69	67	51	77	81	60	44	63	66

opnået i Laxtons Perfection, der i gennemsnit har givet 50-60 pct. mindre udbytte end Random. Den meget tidlige sort Jonkher van Tets har ved begge forsøgssteder i gennemsnit givet 30-40 pct. lavere udbytte end Random.

Det meget dårlige udbytte ved Spangsbjerg i 1963 skyldes kraftig haglskade først i juni måned, hvorved bærrerne blev slået af og bladene ødelagt. Mindst skade er sket i Random og Rød Spansk.

Bærstørrelse

Sorternes bærstørrelse er bestemt ved 100 stk. vægt. Når der ses bort fra Loppersummer, der er ret småfrugtet, er der ikke nogen væsentlig forskel mellem sorterne. Tabel 2 viser dog, at Jonkher van Tets i gennemsnit var den mest storfrugtede ved begge forsøgssteder efterfulgt af Laxtons Perfection og Rød Spansk.

Klaselængde

De fleste ribssorter har større eller mindre tilbøjelighed til at tabe en del blomster eller småfrugter lige efter blomstring, et forhold der i væsentlig grad påvirker antallet af bær pr. klase. Ved optælling af antal bær pr. 100 klaser har man søgt at belyse sorternes klaselængde og samtidig deres tilbøjelighed til frugtfald. Af tabel 3 fremgår, at Random har flest bær pr. klase uden at være udpræget langklaset, et forhold der skyldes, at Random har kortere afstand mellem bærrerne i klasestilken end de øvrige prøvede sorter. Den tidlige Jonkher van Tets er en af de sorter med færrest bær pr. klase uden dog at være udpræget kortklaset, hvilket skyldes stor afstand mellem de enkelte bær, ligesom der har været et stort frugtfald i denne sort.

En lang klase med mange bær betyder foruden et stort udbytte også en både lettere og hurtigere plukning.

Tidlighed

Blomstring og løvspring falder noget forskelligt for de enkelte sorter, hvilket kan have betydning på lokaliteter med nattefrost i blomstringstiden. Tidligst blomstrende er Jonkher van Tets,

Tabel 3. Sortsforsøg med ribs. Antal bær/100 klaser

	Hornum						Spangsbjerg							Begge
	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	1958	1959	1960	1961	1962	1963	gens.	gens.
1. Rødom	1260	658	912	770	530	826	689	1615	687	1219	522	307	840	833
2. Rød Spansk	1010	576	748	614	436	677	317	990	490	837	303	196	522	600
3. Laxtons nr. 1	920	426	484	486	282	520	408	897	458	622	266	231	480	500
4. Loppersummer	900	656	670	676	476	676	289	1022	791	894	444	259	617	647
5. Jonkher van Tets	670	586	560	590	250	531	190	673	436	553	—	181	407	469
6. Fays Prolific	910	528	484	604	292	564	340	782	520	497	282	192	436	500
7. Laxtons Perfection	1300	924	694	774	374	813	548	977	972	897	400	232	671	742

Tabel 4. Sortsforsøg med ribs. Buskstørrelse og angreb af skivesvamp

	Fjernede grene			Ryddede buske			Angr. af
	kg/100 m ²			kg/100 m ²			skivesvamp
	Hor- num	Spangs- bjerg	Begge steder gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	Begge steder gens.	1—10 Hor- num
1. Rødom	48.1	45.0	46.6	467.5	465.1	466.3	3
2. Rød Spansk	62.1	52.6	57.4	567.9	587.5	577.7	3
3. Laxtons nr. 1	31.6	33.8	32.7	217.3	250.3	233.8	9
4. Loppersummer	39.0	29.9	34.5	216.5	223.1	219.8	10
5. Jonkher van Tets	71.3	70.2	70.8	432.7	446.1	439.4	4
6. Fays Prolific	34.0	29.9	32.0	259.6	200.3	230.0	9
7. Laxtons Perfection	24.0	13.9	19.0	160.6	148.8	154.7	8

Fays Prolific og Laxtons Perfection. Random og Rød Spansk er ca. 8 dage senere.

Sorternes modningstid falder i rækkefølge omtrent som for blomstringen. Tidligst moden er Jonkher van Tets efterfulgt af Fays Prolific og Laxtons Perfection. Nogle dage senere er Laxtons nr. 1 og endnu nogle dage senere Loppersummer. De sildigste sorter er Random og Rød Spansk, der er 14 dage til 3 uger senere end Jonkher van Tets. Ved anvendelse af forskellige sorter er der således mulighed for at strække høstsæsonen over en længere periode.

Buskenes vækstkraft

Ved begge forsøgssteder er det ved beskæring afskårne materiale vejlet og kan sammen med buskenes rydevægt give et udtryk for vækstkraften og størrelsen af buskene for de enkelte sorter. Som det fremgår af tabel 4, er der god overensstemmelse mellem sorterne ved begge forsøgssteder, både når det gælder fjernede grene og rydevægt.

Mest materiale er fjernet fra Jonkher van Tets, medens Rød Spansk har haft den største buskvægt. Årsagen til den kraftige beskæring af Jonkher van Tets skal søges i, at den har en stor skudproduktion, der kan gøre busken for tæt, ligesom lidt ældre grene let knækker eller flækker i rodhalsen og skal fjernes. Den mindste grenmængde er fjernet fra Laxtons Perfection, der også har givet de mindste buske.

Sygdomme

Den hyppigste sygdom og samtidig den, der gør størst skade på ribs, er skivesvampen (*Gloeosporium ribis*), og den kan være meget besværlig at bekæmpe, da de kraftige angreb sætter ind, når bærrerne begynder at modne. Da planterne efter kraftige angreb kan være bladløse fra først i august, betyder det meget at vælge resistente sorter. Ved Hornum er angreb af skivesvamp bedømt efter skala 1-10 (10 = kraftigt angreb). Af tabel 4 fremgår, at både Random og Rød Spansk og tildels også Jonkher van Tets er betydeligt mere modstandsdygtige end de øvrige prøvede sorter, som praktisk taget har været lige modtagelige for angreb.

Tabel 5. Sortsforsøg med ribs. Kvalitetsbedømmelse af saft 1958-60

	Titrerbar syre g/1000 ml saft			Forgærbart sukker g/100 ml saft			Sukker/syre			Refraktometertal		
	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.
Random	25.6	28.4	27.0	8.20	6.06	7.13	3.2	2.2	2.7	11.0	10.4	10.7
Rød Spansk	26.2	26.3	26.3	9.10	6.47	7.79	3.5	2.4	3.0	12.3	10.7	11.5
Laxtons nr. 1	26.4	22.1	24.3	10.40	6.22	8.31	3.9	2.8	3.4	14.3	10.0	12.2
Loppersummer	20.9	19.1	20.0	9.13	6.09	7.61	4.4	3.2	3.8	11.7	8.9	10.3
Jonkher van Tets	27.5	24.9	26.2	7.40	6.65	7.03	2.7	2.7	2.7	10.7	9.4	10.1
Fays Prolific	26.1	24.4	25.3	9.67	6.26	7.97	3.7	2.5	3.1	13.0	9.7	11.4
Laxtons Perfection	26.3	27.4	26.9	8.12	7.22	7.67	3.1	2.6	2.9	11.8	11.5	11.7

Tabel 6. Sortsforsøg med ribs. Kvalitetsbedømmelse 1958-60

	Uopløseligt tørstof %			Kærneprocent			100 kærner g		
	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.	Hor- num	Spangs- bjerg	gens.
Random	3.99	4.13	4.06	2.06	1.97	2.02	0.352	0.334	0.343
Rød Spansk	6.00	5.79	5.90	4.14	3.52	3.83	0.370	0.366	0.368
Laxtons nr. 1	6.72	6.44	6.58	4.88	4.56	4.72	0.406	0.386	0.396
Loppersummer	4.98	4.73	4.86	2.73	2.86	2.80	0.335	0.286	0.311
Jonkher van Tets ...	4.21	4.52	4.37	2.74	2.80	2.77	0.340	0.312	0.326
Fays Prolific	5.14	4.96	5.05	2.89	2.99	2.94	0.416	0.391	0.404
Laxtons Perfection ..	5.77	5.50	5.64	3.75	3.77	3.76	0.400	0.378	0.389

Analyser og bedømmelse af bærrene

Sukker og syre.

I årene 1958-60 blev der ved Spangsbjerg og i 1959 ved Hornum foretaget bestemmelse af sorternes indhold af syre og sukker. Indholdet af titrerbar syre er beregnet som citronsyre i g pr. 1000 ml saft. Som det fremgår af tabel 5, har Loppersummer det laveste indhold af titrerbar syre, medens Rondon i gennemsnit ligger højest.

Sukkerindholdet i bærrene er bestemt som forgærbart sukker beregnet som glukose i g pr. 100 ml saft. Tabellen viser, at det største indhold er fundet hos Laxtons nr. 1, ligesom den viser forholdet mellem sukker og syre i bærrene.

Der er også foretaget bestemmelse af bærrenes sukkerindhold ved hjælp af refraktometer, og tallene i tabellen skal forstås således, at når refraktometertallet for en eller anden opløsning er 10, har den pågældende opløsning et brydningsindeks som en 10.0 pct. saccharoseopløsning. Af de foreliggende undersøgelser viser Laxtons nr. 1 det største sukkerindhold, hvilket falder sammen med bestemmelserne af forgærbart sukker.

Tørstof- og kærneprocent

Bærrenes indhold af uopløseligt tørstof fremgår af tabel 6. Det største indhold er fundet hos Laxtons nr. 1, det mindste hos Rondon.

Tabellen viser også bærrenes kærneprocent, d.v.s. g kærner pr. 100 g bær. Mindst er den hos Rondon, størst hos Laxtons nr. 1.

Kærnernes størrelse er bestemt ved vægten af 100 kærner, mindst har de været hos Loppersummer, størst hos Fays Prolific.

Bedømmelse af konserverede bær

Bær af de forskellige sorter fra både Hornum og Spangsbjerg er prøvet til dåsekonservering. 6-8 måneder efter konservering er bærrenes kvalitet bedømt efter skala 1-10 (10 = bedst), som det fremgår af tabel 7. Hovedkaraktererne er beregnet efter middeltallene for ensartethed, farve, smag og konsistens, således at farve er tillagt vægten 1, medens de øvrige egenskaber er tillagt vægten 2. Ved begge forsøgssteder har Fays Prolific, Jonk-

Tabel 7. Sortsforsøg med ribs. Kvalitetsbedømmelse af dåsekonserverede bær

	Hornum 1959					Spangsbjerg 1959-60, gens.				
	størrelse og ensartethed 1-10	farve, 1-10	smag, 1-10	konsistens 1-10	hovedkarakter	størrelse og ensartethed 1-10	farve, 1-10	smag, 1-10	konsistens 1-10	hovedkarakter
Random.....	8.5	7.3	7.7	8.0	7.9	8.5	7.4	8.1	8.4	8.2
Rød Spansk.....	8.4	6.8	7.3	7.3	7.6	8.4	6.2	7.8	7.5	7.7
Laxtons nr. 1.....	7.7	8.1	6.4	6.5	7.0	8.4	6.1	6.8	7.0	7.3
Loppersummer.....	7.2	6.5	7.0	4.6	6.3	6.8	7.4	7.5	6.7	7.1
Jonkher van Tets.....	8.6	9.0	7.8	8.0	8.2	9.0	8.9	8.4	8.3	8.6
Fays Prolific.....	8.6	8.6	8.7	8.1	8.5	8.0	7.7	8.7	8.1	8.2
Laxtons Perfection.....	7.8	7.9	6.5	6.1	6.9	8.2	7.8	8.0	7.5	7.9

her van Tets og Random været de bedst egnede til denne konserveringsmåde.

Sorternes egnethed til dybfrysning samt deres indhold af ascorbinsyre fremgår af tabel 8. De dybfrosne bær blev efter 6 måneder tøet op ved 4° C. i 12 timer, derefter 1½ time ved stuetemperatur, og bedømt efter skala 1-10 (10 = bedst) for farve, konsistens og smag. Random og Rød Spansk har gennemgående været de bedst egnede til dybfrysning. De har haft både god konsistens og fin smag efter udtagning, medens farven har været knap så god som ønskeligt.

Tabel 8. Sortsforsøg med ribs. Kvalitetsbedømmelse af dybfrosne bær

	Hornum				Spangsbjerg			
	farve 1-10	konsi- stens 1-10	smag 1-10	ascor- binsyre mg/100 g	farve 1-10	konsi- stens 1-10	smag 1-10	ascor- binsyre mg/100 g
Random.....	8	10	10	52	7	10	9	26
Rød Spansk.....	8	10	10	50	7	9	9	19
Laxtons nr. 1.....	9	5	6	40	8	6	8	38
Loppersummer....	7	5	8	34	7	7	9	29
Jonkher van Tets ..	10	8	6	41	8	8	8	34
Fays Prolific.....	9	7	8	48	9	9	9	44
Laxtons Perfection .	9	7	7	39	8	7	9	36

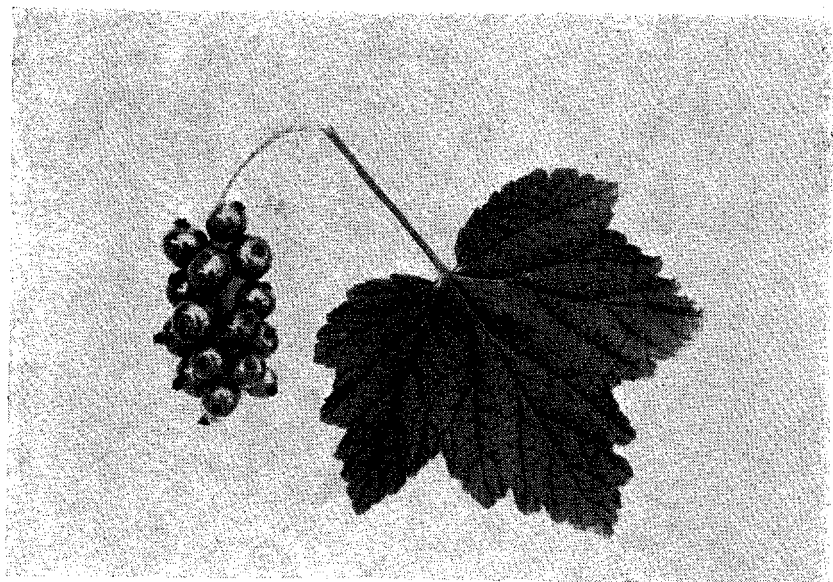

Fig. 1. Random

Vejledning

I praksis bør man efter de foreliggende resultater i det væsentlige interessere sig for Jonkher van Tets som meget tidlig sort og Random som sildig sort. Ønskes en sort mellem de to, vil Laxtons nr. 1 være den bedste, hvis den ved en gennemført sundhedspleje kan holdes fri for skivesvamp. Som sen sort ved siden af Random kan anvendes Rød Spansk.

Sortsbeskrivelse

Terminologi

Bladsinus: Indskæring i bladet ved bladstilk.

Farve på bladstilk: mere eller mindre rød.

RANDOM

Væksten er opret til bredt opret og giver en ret høj, lidt overhængende busk. Løvspring og vækst begynder tidligt. Bladene er middelstore, kraftigt og karakteristisk opad-indadbøjede. Lapperne er kraftige, brede, bladsinus middel til dyb. Bladfarven er stærkt grøn. Modstandsdygtig mod skivesvamp. Blomstringen begynder sent, blomsterne er grønne til svagt rosa, klaserne er ret korte,

men kompakte. Bærstilken er kort, bærstillingen alsidig (heraf navnet), hvilket bevirker, at den kompakte klase kan stå på højkant. Bærrene er store, lidt dråbeformede, med faste, små kærner, meget syrlige.

RØD SPANSK

Væksten er bredt opret til udbredt og giver en høj, lidt overhængende busk. Løvspring og vækst begynder sent. Bladene er middelstore, meget spidslappede, særdeles kraftigt savtakkede, bladranden opadbøjet. Sinus er meget grund, stilken lang, bladribberne svagt farvede. Blomstringen indtræder sent, blomsterne er grønne til svagt rosa. De lange klaser sidder tæt, ofte i roset. Bærstillingen er ensidig, stilken svagt rødfarvet. Bærrene er middelstore, faste med store kærner. Stilken er middellang, smagen meget syrlig.

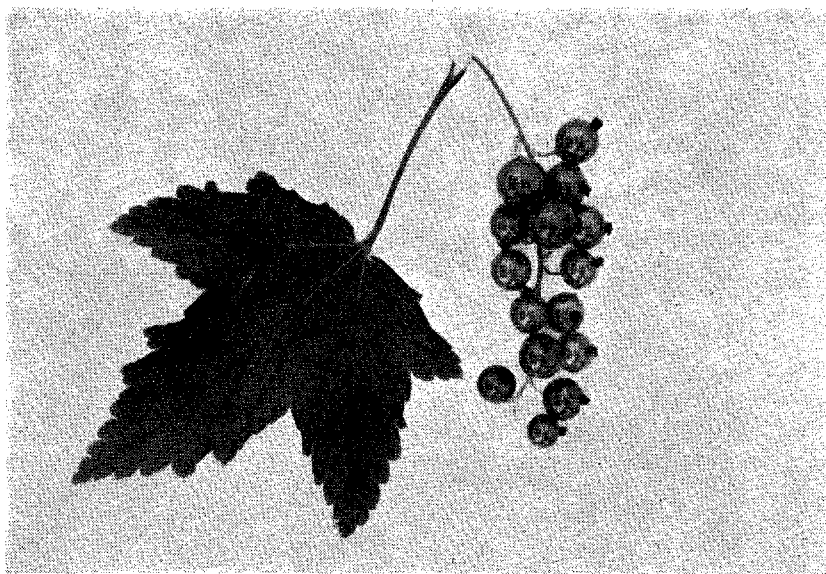

Fig. 2. Rød Spansk

LAXTONS NR. 1

Væksten er middelkraftig, udbredt, og giver en ret bred, middel-høj busk. Løvspringet begynder ret sent om foråret. Bladene er svagt opadbuiede, middelstore, brede, med ens store, tilspidsede

lapper. Indsnittet ved bladbasis er middeldybt til dybt. Bladstilk og -ribber er svagt farvede. Blomstringen begynder middeltidligt, blomsterne er grønne, hvilket giver klaserne et lyst udseende. Klaserne er løse, ofte samlet i roset med ensidig blomster- og bærstilling. Bærrene er middelstore, runde, langstilkede, ret faste, af sød smag og med middelstore kærner. Sorten har tilbøjelighed til frugtfald og er meget modtagelig for bladpletsyge.

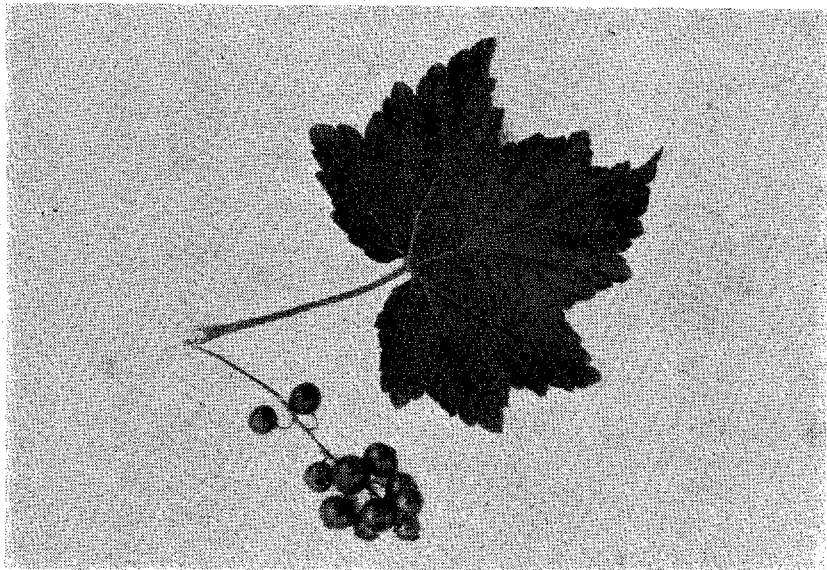

Fig. 3. Laxtons nr. 1

LOPPERSUMMER

Væksten er kraftig, stiv, opret, og giver en høj, slank busk. Vækst og løvspring begynder sent. Bladene er små til middelstore med spidse lapper. Kraftigt takket, opadbøjet bladrand. Bladstilkene er lang, ribberne svagt farvede. Blomstringen begynder sent, blomsterne er grønne. Klaserne er lange, men kompakte med langt skaft, tætsiddende, ensidig bærstilling. Bærrene er små, meget mørke af farve, ikke særligt faste, små faste kærner, kvases let. Smagen er sød.

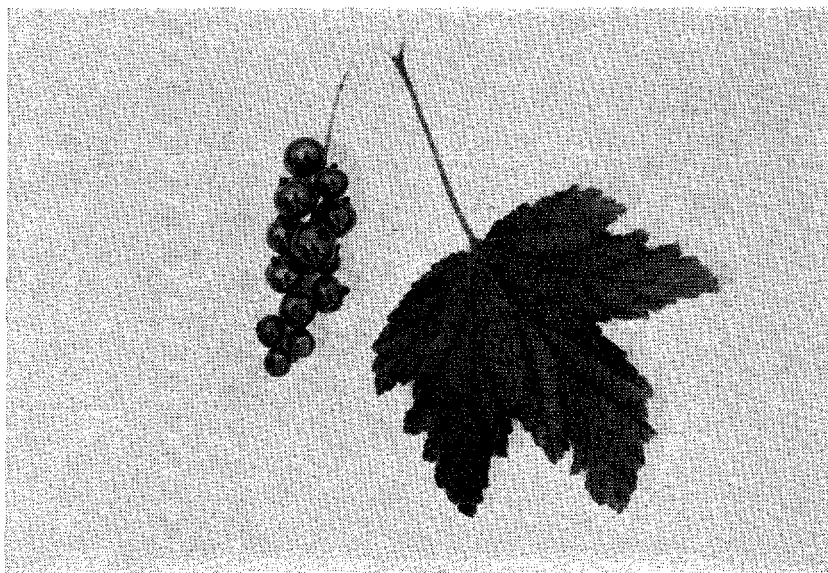

Fig. 4. Loppersummer

JONKHER VAN TETS

Væksten er kraftig, opret, og giver en høj, slank busk. Løvspring og vækst begynder tidligt. Bladene, der er ret lysgrønne, er små, brede med kort, bred midterlap og kraftige, brede nærmest afrundede sideflige. Bladsinus er åben, middeldyb. Bladranden er opadbøjet, bladstilken ret lang, farvet. Blomstringen indtræder ret sent, blomsterne er grønlig til svagt rosa. Klaserne er ret lange, men løse og sidder enkeltvis. Bærstillingen er ensidig. Bærrene er middelstore, langstilkede, faste med store kærner og modner meget tidligt.

FAYS PROLIFIC

Væksten er bred, opret og giver en god, middelhøj busk. Løvspring og vækst begynder sent, samtidig med Laxtons nr. 1. Bladene er store med kraftige, ret spidse lapper, svagt nedadbuede. Bladsinus er dyb, stilken og bladribberne er røde. Blomstringen

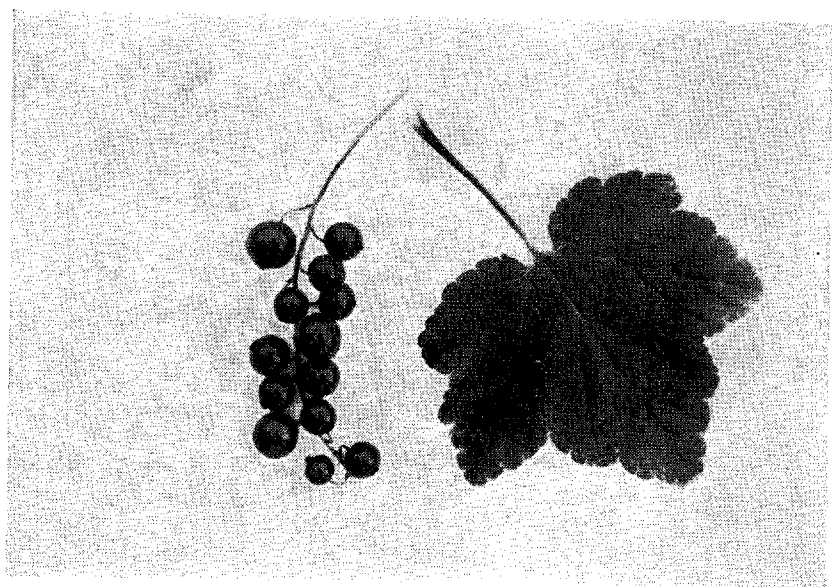

Fig. 5. Jonkher van Tets

indtræder ret tidligt. Blomsterne er svagt rosa. Klaserne er lidt løse og sidder enkeltvis med ensidig bærstilling. Bærrene er middelstore, runde og faste, af mørk farve, stilken er lang, kærnerne middelstore, Sorten har tilbøjelighed til frugtfald.

LAXTONS PERFECTION

Væksten er middelkraftig, udbredt, og giver en flad, bred, næsten overhængende, noget ranglet busk. Løvspring og vækst begynder middeltidligt til sent. Bladene er brede, svagt nedadbøjede med spidse, meget grovt savtakke lapper. Bladsinus er grund. Bladstilke og -ribber er farvede. Blomstringen indtræder ret tidligt, nogle dage før Laxtons nr. 1. Blomsternes dækblade er grønne. Klaserne er lange, løse og af lys farve i blomstrings-tiden. De sidder med afstand, og bærstillingen er ensidig. Bærrene er middelstore til store med relativt lang stilk, faste med små kærner og let syrlig smag.

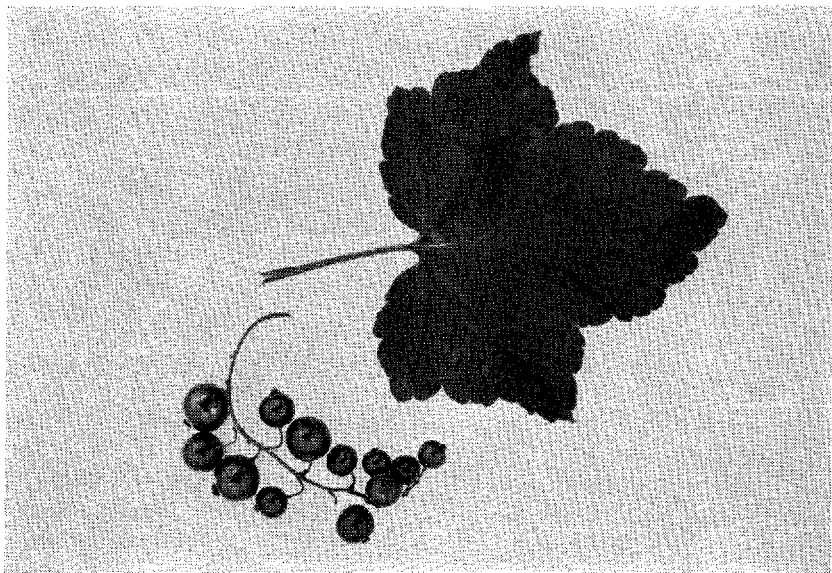

Fig. 6. Fays Prolific

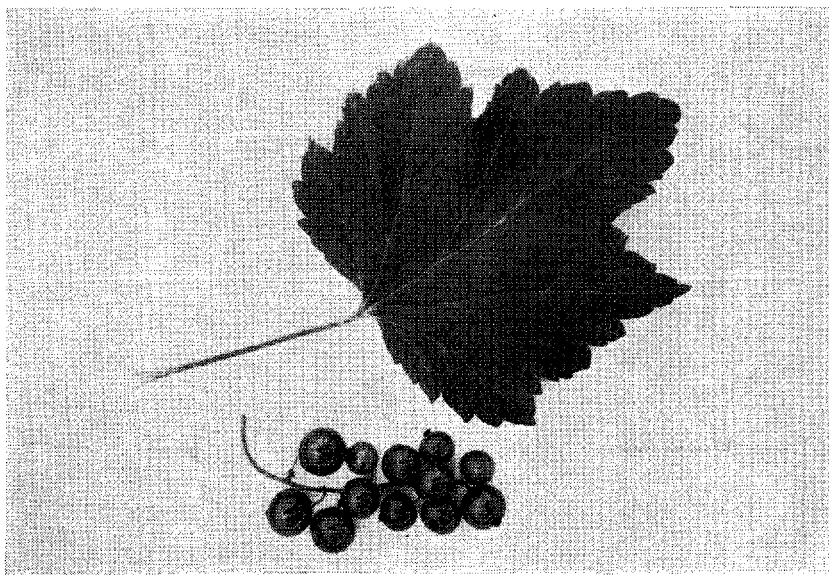

Fig. 7. Laxtons Perfection

SUMMARY

Variety trials with Red currants

Variety trials were conducted with Red currants during the periode from 1956-63 at the Experiment Stations Hornum (sandy loam) and Spangsbjerg (light clay loam).

The bushes were planted at the distance of 2.0×1.5 m and fertilizers were given at a rate suitable for the different soils.

Table 1 shows the crops and indicates that Random has given the highest yield at both stations followed by Rød Spansk and Laxton nr. 1. Laxton's perfection has given 50-60 pct. smaller crop than Random. The early variety Jonkher v. Tets has given 30-40 pct. smaller crop than Random.

Table 2 shows the size of the berries. There has been very small differences. Trying to find differences between the varieties concerning the running off the number of berries in the string has been counted (Table 3).

Flowering, leafing and ripening are varying for different varieties. Earliest is Jonkher v. Tets, latest Random and Rød Spansk.

Table 4 shows the weight of pruning material (fjernede grene) and weight of removed bushes (ryddede buske) and the resistance to leaf-spot (*Gloeosporium ribis*) (skivesvamp). Almost resistant are Random and Rød Spansk, very susceptible to this disease is Loppersummer.

The determination of titratable acid (titrerbar syre), sugar content (forgærbart sukker, refraktometertal), dry matter content (uopløseligt tørstof), seed content of the berries (kærneprocent) and weight of seeds (100 kærner g) appears from table 5 and 6.

Table 7 and 8 shows the results of canning and deep freezing experiments. In table 7 uniformity (ensartethed), colour (farve), taste (smag) and consistence (konsistens) of canned products are judged after a scale 1-10, where 10 is best.

Table 8 indicates colour, consistence, taste and content of ascorbic acid of a deep frozen product about six months after harvest.

The varieties recommended are Random as main and late variety and Jonkher v. Tets as a very early variety. If a variety between the two is preferred it must be Laxton nr. 1 if it can be kept free from leafspot (*Gloeosporium ribis*). As late variety beside Random, Rød Spansk is usable.